

Schrijven leren? Blijf thuis!

Arie Storm Schrijven van literatuur, kun je dat leren? Het is wellicht beter om drie uur lang voor je uit te gaan zitten staren, dan om je tijdens die drie uur plus reistijd naar een klaslokaal ergens god weet waar te slepen om daar les te krijgen in creatief schrijven.

In mijn roman *De ongeborene* (2001) is de hoofdpersoon schrijver, maar het meeste geld verdient hij als schrijfdocent. De gebeurtenissen in het boek beginnen op een vrijdagavond, of eigenlijk vrijdagnacht, en de verteller, die mijn naam heeft, kijkt nogal op tegen de komende ochtend, want dan moet hij vroeg op 'om les te gaan geven aan een groepje aspirant-schrijvers; van mij wilden ze het vak leren, ik die twee romans had gepubliceerd die bij het grote publiek nauwelijks aftrek vonden, dat was ook de reden dat ik schrijfdocent was, je moet toch op de een of andere manier in je levensonderhoud voorzien'. De verteller maakt zich met zijn dronken kop in de taxi op weg naar huis in het bijzonder zorgen over één verhaal dat onder zijn begeleiding aan het ontstaan is; het gaat om een verhaal waarin de auteur in spe op onnavolgbare wijze probeert het wereldraadsel niet op te lossen, maar te vergroten. Uiteindelijk belandt de verteller toch veilig in zijn woning.

Daar slaapt hij kort en hij ontwaakt met een fikse kater.

De volgende ochtend bevindt hij zich in een klaslokaal voor zijn groepje studenten. Hoewel, zijn studenten? Ergens blijkt er toch iets mis te zijn gegaan: 'Het eerste kwartier zat ik in het verkeerde lokaal, ook nadat ik de studenten had aangekeken was me niets bijzonders opgevallen, ik was gewoon begonnen met de bespreking van een van de bij mij ingeleverde verhalen, de studenten die tegenover me zaten zwegen, ze leken zich stuk voor stuk door mij aangesproken te voelen, of misschien waren mijn opmerkingen over dat ene specifieke verhaal zo algemeen van aard dat ze op van alles en nog wat konden slaan.'

Er komt een einde aan deze situatie wanneer een nieuwe student de klas in komt. Die blijkt geen telaar-komer te zijn: hij deelt mee dat de groep waaraan onze verteller les moet geven in het lokaal ernaast zit te wachten. De mensen tot wie de verteller tot nu toe heeft gesproken,

blijken een cursus poëzie te volgen. ‘O, poëzie,’ zegt onze held prompt bemoedigend. ‘Daar is werkelijk niks ingewikkelds aan, voor versregels hoef je alleen maar op je vingers te tellen, en niet verder dan tot twaalf, de woorden rollen vanzelf tevoorschijn. Nou, succes ermee.’ (Tegenwoordig, wanneer ik dit stuk uit mijn eigen roman ergens voorlees, vraag ik me altijd af wat er in vredesnaam met die poëziedocent kan zijn gebeurd, want waar is dié gebleven?)

Gestoorde gekken

Het is duidelijk: in *De ongeborene* wordt geen al te rooskleurig beeld geschetst van de schrijfopleidingen in Nederland. En niet alleen de docenten worden neergezet als gestoorde gekken die voortdurend dronken zijn, te laat komen of zelfs helemaal uit beeld verdwijnen, de studenten (of leerlingen, maar in Nederland spreken we algauw over studenten, zelfs al volgen ze een kappersopleiding) maken er eveneens een potje van. Die houden zich met van alles en nog wat bezig, maar nauwelijks met het zich bekwamen in schrijven of met het lezen van boeken (wat ook een vorm van het je bekwamen in schrijven is). Op een gegeven moment verzucht de verteller dat ‘hun belangrijkste activiteit – zo scheen het mij toe –

Ik wilde me uit het telefoonboek laten schrappen

bestond uit het hanteren van de telefoon en wel om mij te bellen. Dat deden ze op alle mogelijke tijdstippen, elke komma die ze hadden opgeschreven (of hadden ingevoerd in de tekstverwerker) moest met mij worden besproken, ze bestookten mij met allerhande vragen over het schrijversvak, nu ja, in de praktijk lieten ze zich voornamelijk leeglopen over hun schrijfblokkades, hun *writer's block*, hun psychologische drempels, waarop het telefoongesprek al snel verzandde in één grote jammerklacht over hun algehele vastlopen in het leven, de moeilijkheden die ze hadden met hun partner(s), de strijd die ze voerden tegen de eenzaamheid, en de conflicten die ze hadden met hun werkgevers, kinderen en overheidsinstanties.’

Hoewel men de hoofdpersoon in een roman nooit mag verwarren met de schrijver ervan, zelfs al heeft die hoofdpersoon dezelfde naam als de schrijver, zoals in het geval van *De ongeborene*, kan ik nu, zo'n zes jaar later, wel ont-hullen dat ik bij het schrijven van passages als de bovenstaande grotendeels uit eigen ervaring heb geput. Ik ben ‘in het echt’ schrijfdocent geweest: eerst voor de Schrijversvakschool 't Colofon en later voor de Schrijversvakschool Amsterdam. Natuurlijk wordt in *De ongeborene* satire bedreven. Bepaalde zaken heb ik veranderd en overdreven (of juist enigszins afgezwakt, omdat anders niemand ze zou geloven). Maar intussen is het wel degelijk zo dat ik rare dingen heb meegemaakt met sommige van de mensen die een van die opleidingen volgden. In het bijzonder herinner ik me een studente die, nadat ik in de les voorzichtig enige kritiek op haar werk had geformuleerd, me na afloop, weer buiten, met haar auto probeerde te overrijden. En ook wat betreft de ongewenste nachtelijke telefoontjes is er geen woord gelogen. In die tijd heb ik overwogen me uit het telefoonboek te laten schrappen.

Veel snoeien

Inmiddels ben ik opgehouden met lesgeven – niet om deze redenen, maar omdat ik het eenvoudigweg te druk heb met andere zaken. Terugblikkend komt het me echter steeds vreemder voor hoe we daar met z'n allen in dat klaslokaal bij elkaar zaten en hoe we de teksten die door de studenten waren ingeleverd met elkaar bespraken. Er is, vermoed ik nu, veel kostbare tijd mee verloren gegaan waarin we de prachtigste romans hadden kunnen schrijven. Tegenwoordig denk ik dat het niet volkomen zinloos is om te praten over schrijven, maar ik vind dan wel dat uitsluitend één iemand aan het woord moet zijn, en wel degene die er echt verstand van heeft, of dat hopen we dan tenminste met z'n allen, namelijk: de docent. Hij kan in cursusvorm – en dat hoeft helemaal niet veel tijd in beslag te nemen – op enkele technische schrijfsaken wijzen. Of hij kan veel gaan snoeien in de verhalen die de studenten bij hem hebben ingeleverd. Want daar komt het lesgeven in creatief schrijven vaak op neer: het mensen afleren van zaken die ze fout doen, het uit het hoofd praten van vooroordelen en het ze duidelijk maken dat ze zich bescheiden moeten opstellen tegenover het verhaal dat of de roman die ze willen schrijven.

In de tijd van de lessen hadden we de prachtigste romans kunnen schrijven

De hoofdpersoon in *De ongeborene* maakt zich niet voor niets zorgen over dat ene specifieke verhaal dat wordt genoemd, want daarin gaat zo'n beetje alles mis wat er mis kan gaan. Wat voor verhaal is dat eigenlijk? Het volgende: 'Vooral het verhaal van de studente die binnen het korte bestek van vijftiengblad zijden een overzicht wilde geven van Nederland in de laatste vijftig jaar van de twintigste eeuw, vanuit wisselend perspectief en met ook nog een dubbelgangermotief erin verwerkt, plus de behandeling van enkele ernstige ziektes die de hoofdpersoon overkwamen, een hoofdpersoon overigens van wie de identiteit zo schimmig mogelijk moest blijven, de lezer diende – zo luidde de theorie van de ambitieuze studente – ook iets te hebben om naar te gissen, om over na te denken als het ware, dus of de hoofdpersoon (of zijn of haar dubbelganger) een man of een vrouw was werd op geen enkel moment duidelijk, en ook bleef volstrekt raadselachtig in welk gedeelte van het verhaal we in welk decennium belandden, laat staan dat we de dag van de week wisten, de studente wist het zelf ook niet, daar ging het ook allemaal niet om volgens haar, het ging erom dat zij haar obsessies op een bevredigende wijze op papier zette; het geheel was ingekapseld tussen twee impressionistische beschrijvingen van twee verschillende dromen, of van een en dezelfde droom, daar wil ik van af wezen, misschien was het hele middenstuk wel een droom en waren wat ik voor dromen hield echte gebeurtenissen, toen ik haar het advies gaf om tenminste in de volgorde van de gebeurtenissen enige logica aan te brengen zei ze dat ik er niets van had begrepen, ze had de chronologie juist overboord gegooid om het raadsel te vergroten, ze was een echte kunstenares, wat dacht ik wel – vooral dát verhaal dus baarde me zorgen.'

Een van de betere schrijfleurboeken is dat van Lawrence Block: *Telling Lies for Fun & Profit*. Block merkt onder andere op dat denken over

Arie Storm

is recensent voor *Het Parool* en *Vrij Nederland* en auteur. Zijn jongste roman, *De bruid en de kogel*, verscheen dit jaar. Hij werkt aan een nieuwe roman én aan een biografie van Frans Kellendonk. Meer informatie: www.ariestorm.nl

schrijven geen werk is, dat praten over schrijven geen werk is, dat het doen van research geen werk is, dat het lezen van drukproeven geen werk is, dat een ontmoeting met een uitgever geen werk is, dat praten aan de telefoon geen werk is en dat zelfs het herschrijven van bepaalde passages geen werk is. Het hoort er misschien allemaal bij, merkt Block op, maar het echte werk is toch *'actually sitting down and writing something'*. Dat is zelfs zwaar werk, maar het is het enige werk dat werkelijk van belang is als je een roman wilt schrijven. Dat werk vereist een diepe concentratie en het is uitputtend. En omdat er ook nog eens zoveel andere zaken moeten worden gedaan, is het goed als je die drie lege uren die je in de week overhebt, ook leeg weet te houden. Het is beter om drie uur lang voor je uit te gaan zitten staren, dan om je tijdens die drie uur plus reistijd naar een klaslokaal ergens god weet waar te slepen om daar les te krijgen in creatief schrijven.

Vanuit dat (schijnbare) niets van maar wat voor je uit staren, kan veel ontstaan, is mijn ervaring. En ga je toch naar een les, vraag dan om een docent die – dit kan niet genoeg worden benadrukt – uitsluitend zelf aan het woord is. Het leren van schrijven van literatuur, of het iets opsteken over het vervaardigen van kunst in het algemeen, is nu eenmaal geen democratische aangelegenheid. Literatuur is iets wat in het geheim moet worden geschreven en in het geheim moet worden gelezen. Thuis dus. In je eentje. Alleen. Omringd door het eeuwige niets en de eeuwige stilte die altijd al de beste inspiratiebronnen zijn geweest en die dat altijd zullen blijven.

[advertentie]

Het recent verschenen Cultuurbeleid in Nederland geeft inzicht in het beleid van de Nederlandse overheid op het gebied van de kunsten, het erfgoed en de media. Deze nieuwe editie beschrijft de situatie tot en met augustus 2007 en is een onmisbaar overzichtswerk voor iedereen die zich beweegt in de wereld van kunst en cultuur. Aan bod komen het zorgsysteem en de beleidsinstrumenten van de Nederlandse overheid op het gebied van cultuur. Daarnaast vertelt het boek over bewindslieden, van Thorbecke tot Plasterk en de rol die zij speelden bij het vormen van beleid. De demografische en sociaal-economische schets van Nederland wordt aangevuld met een beknopte geschiedenis van het cultuurbeleid en een overzicht van de belangrijkste verbindingskanalen tussen de cultuur en het openbaar bestuur.

Ronald Plasterk, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, schreef het voorwoord.

ISBN/EAN 978-90-6650-090-7, Prijs: € 19,90 (excl. verzendkosten)

Cultuurbeleid in Nederland is een gezamenlijke uitgave van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Boekmanstichting. Het is te bestellen op: www.boekman.nl